

را واگذار کند مالکیت و مدیریت به بخش خصوصی منتقل می‌شود؟

● آیا اصولاً مقصود از واگذاری همان خصوصی‌سازی است؟

● نقش دولت حتی با خرید یک سهم چگونه در مورد این شرکت‌ها عملی می‌شود؟

● آیا دستگاه مجریه در هر زمان که تمایل داشته باشد توان اقدام به کوچک شدن دارد؟

● آیا با افزایش قیمت نفت، دولت نیز وابستگی خود را به مردم از دست می‌دهد و نیازی به

که فضای کسب و کار اصلاح نشود و سایر بخش‌های غیردولتی رشد لازم را نکنند امر واگذاری به نتیجه مطلوب نخواهد رسید.

مهم‌ترین اقداماتی که برای اجرای صحیح ابلاغیه لازم است شامل تعبیه یک سیستم نظارت، کنترل، پیگیری و ارزیابی متشکل از نمایندگان تمام گروه‌های ذینفع با حضور بالاترین مقامات کشور، مجلس شورای اسلامی و رسانه‌های کشور است.

سیاست‌های کلی بخش تعاون درخصوص سیاست‌های کلی اصل ۴۴

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰ درصد کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

۲- سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل ۴۴ قانون اساسی توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی و بخش‌های تعاونی و خصوصی مجاز است.

اثرات واگذاری بر اشتغال

مشکل اصلی و حاد جامعه ما در حال حاضر مشکل بی‌کاری، به‌ویژه بی‌کاری جوانان است که در سال‌های آینده نیز تشدید خواهد شد. از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۹ جوانان وارد بازار کار می‌شوند، به‌عبارت دیگر کشور برای قشر جوان جویای کار نیاز به ایجاد ۱۸ میلیون شغل دارد. سال‌جاری چهارمین سالی است که موج انفجار جمعیت متولدین ۶۸ - ۱۳۵۸ به سن اشتغال می‌رسند. طی ۷ سال آینده همه ۱۸ میلیون نفر وارد بازار کار خواهند شد و تا سال ۸۸ نیمی از جمعیت ۱۸ میلیونی یعنی ۹ میلیون نفر به سن

دو نکته‌ای که در تحقق امر واگذاری اهمیت دارد، یکی مرحله واگذاری و دیگری مرحله نگهداری است که این هم به مدیریت مدیران بستگی دارد.

حمایت مردم در زمینه‌های اقتصادی نمی‌بیند؟ دو نکته‌ای که در تحقق امر واگذاری اهمیت دارد، یکی مرحله واگذاری و دیگری مرحله نگهداری است که این هم به مدیریت مدیران بستگی دارد.

البته نقش سایر بخش‌ها در اجرایی شدن بند ج اصل ۴۴ را نباید نادیده گرفت. برای اجرای این اصل آمادگی مدیریت‌های دولتی برای واگذاری شرکت‌های دولتی، ایجاد انضباط مالی، تعیین قیمت سهام شرکت‌ها جهت ارائه به بورس، هماهنگی بین ستاد خصوصی‌سازی و ستاد سهام عدالت، تصویب قوانین حمایتی و تدوین ضوابط برای جلوگیری از حذف مدیران کارآمد ضروری است.

وقتی عنوان می‌شود دولت باید از بخش خصوصی بیرون بیاید، منظور فقط مالکیت دولتی نیست، بلکه منظور اراده دولت است که از صحنه اقتصادی کشور بیرون برود. تا زمانی

اشتغال (۲۴ سالگی) رسیده‌اند.

باتوجه به این‌که روند ایجاد اشتغال در بخش دولتی رو به کاهش است و با عنایت به این‌که خیل ۱۸ میلیونی جوانان در راه است اتخاذ سیاست‌های ضداشتغال باعث تشدید بحران در چند سال آینده خواهد شد.

تنها در صورت کاهش تصدیگری و افزایش اشتغال در جامعه، بخش خصوصی کارآمد را شاهد خواهیم بود و این امر محقق نخواهد شد مگر اینکه علمای علم اقتصاد و مسئولان اجرایی دولت تلاش نمایند تا در امر واگذاری‌ها اولویت را به بخش تعاونی داده شود و در کنار آن سعی در افزایش کمی و کیفی تعاونی‌ها کنند تا توان رقابتی آنان ارتقاء یابد. وقتی دولت وظیفه حاکمیتی خود را به‌نحو مطلوب انجام دهد و سیاستگذاری بخش‌های خصوصی و تعاونی و عمومی را نیز به موازات آن به مرحله اجرا بگذارد، در پایان برنامه ده‌ساله خواهیم دید که دولت تا چه اندازه قدرتمندتر از حال شده است.

تأثیر واگذاری بر تعاون

بر طبق اصل ۴۴ قانونی اساسی جمهوری اسلامی که به «قلب اقتصاد ایران» نیز معروف شده است، نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر ۳ بخش دولتی، تعاونی و خصوصی که قلمرو ضوابط هر کدام را قانون تعیین می‌کند و برنامه‌ریزی صحیح و منظم استوار است تقسیم شده است. در اصل ۴۳ قانون اساسی، به صراحت اعلام شده که دولت نباید کارفرمای بزرگ شود. در این بین بخش خصوصی و تعاونی و دیگر اشکال حضور مردم در صحنه اقتصادی موجب گسترش بازار و انباشت سرمایه و موجب رشد بیشتر و توسعه روزافزون‌تر اقتصاد کشور در رابطه با فعالیت‌های جدید خواهد شد. هر یک از بخش‌های اقتصادی جایگاه خاص خود را دارد. بی‌توجهی به هر یک از سه بخش

اقتصادی شامل دولتی، تعاونی و خصوصی نمی‌تواند موفقیت به‌بار آورد. گفته می‌شود حدود ۸۰ درصد از اقتصاد کشور در اختیار دولت است. قطعاً این وضع باعث فربه شدن دولت، کاهش بهره‌وری، رواج رانت‌خواری، کند شدن امور و ده‌ها مانع دیگر برای رشد و توسعه اقتصادی می‌شود و در عوض با مساعد شدن زمینه برای فعالیت بخش خصوصی و تعاونی امکان استفاده از ظرفیت‌های بخش‌های مذکور فراهم می‌شود، دولت از قید شرکت‌های ناکارآمد رها شده و وظایف متعالی‌تری را از جمله ایجاد زیرساخت‌های مور نیاز توسعه همه‌جانبه کشور و نظارت، کنترل، پیگیری و ارزیابی را به‌دست می‌گیرد.

مهم‌ترین فراز این اصل توجه به منابع موجود در کشور به‌منظور حرکت به سمت اشتغال است. اقتصاد دولتی در سه دهه گذشته توان استفاده و بهره‌برداری صحیح از منابع عظیم موجود در کشور را نداشته به‌طوری‌که ۸۵ درصد اقتصاد کشور در اختیار دستگاه‌های دولتی است و زمینه و فرصت کافی برای حضور مردم در عرصه‌های مختلف اقتصادی فراهم نشده است. در بند «ب» سیاست‌های ابلاغی که مربوط به سیاست‌های کلی بخش تعاونی است و به آزادسازی اقتصادی نیز شهرت یافته، سهم "بخش تعاونی" در اقتصاد کشور را می‌بایست تا آخر برنامه پنج‌ساله به ۲۵ درصد افزایش دهد.

اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونی‌ها برای بی‌کاران، اشتغال مولد، حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها، رفع محدودیت از تعاونی‌ها در تمامی عرصه‌های اقتصادی، تشکیل بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت و با هدف ارتقای سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور، حمایت دولت از تعاونی‌های ملی و فراگیر برای تحت پوشش قرار دادن سه دهک اول جامعه به‌منظور فقرزدایی، و سرانجام، توانمندسازی تعاونی‌ها به‌عنوان سیاست‌های بخش تعاون تعیین شده است.

اصل ۴۴ قانون اساسی در واقع بر کوچک شدن دولت تأکید دارد. امید است در پی ابلاغ بند "ج" سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری بخش تعاون بیش از گذشته راه‌های رشد و شکوفایی در اقتصاد کشور را بیمایید.

در پی این ابلاغ بارقه‌ای از امید در بخش‌های غیردولتی به‌ویژه تعاون ایجاد خواهد شد. بخش تعاون نه تنها در ایران بلکه در جهان بیش از ۸۰۰ میلیون نفر عضو دارد و ۱۰۰ میلیون اشتغال مستقیم ایجاد کرده است. ۹۶ کشور جهان در اتحادیه بین‌المللی تعاون با هم همکاری می‌کنند و ۳۰ شرکت تعاونی بزرگ در دنیا نقش دارند، اما این بخش در کشور ما به توجه ویژه‌ای نیاز دارد.

سهم بخش تعاون در اقتصاد ایران ۵ درصد است که ۱۲ درصد اشتغال کشور را پوشش می‌دهد و طبق برنامه‌ریزی ابلاغ شده در هر سال باید ۶۳ هزار فرصت شغلی توسط این بخش ایجاد شود و در طول برنامه چهارم توسعه باید ۶۷ هزار میلیارد تومان در این بخش سرمایه‌گذاری شود. در سند چشم‌انداز توسعه به دنبال تحقق عدالت اجتماعی و افزایش درآمد سرانه و نظام جامع تأمین اجتماعی تصمیم به اشتغال به کار ۲/۵ میلیون نفر در طول برنامه چهارم، پیش‌بینی شده که بر این اساس تعداد اعضای تعاونی‌های کشور باید به ۲۸ میلیون نفر برسد. در هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور، بخش تعاون باید از رشد ۴۰۰ درصد برخوردار باشد. در این راستا باید تمامی توانمندی‌ها و استعدادها لازم برای رشد این بخش بررسی شده و هیچ فرصتی از دست نرود. توانمندسازی سایر بخش‌های دولتی به خصوص تعاونی به‌عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی، کاهش تصدیگری دولت همراه با حضور کارآمد در زمینه امور حاکمیتی در چارچوب سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون

اساسی و بویژه ارتقاء ظرفیت و توانمندسازی بخش تعاون از طریق تسهیل فرآیند دستیابی به منابع اطلاعات و فناوری و توسعه پیوندهای فنی - اقتصادی و مالی آن، از محورهای اساسی بخش تعاون در برنامه چهارم توسعه است.

نتیجه‌گیری

ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی توسط مقام معظم رهبری تحولی عظیم در اقتصاد را در پی خواهد داشت. با اجرایی شدن این سیاست‌ها نقش دولت از این پس تغییر کرده و از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه‌ها، به سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت تبدیل خواهد شد و به تبع آن اقتصاد ایران به تدریج از دولتی بودن خارج شده و بخش‌های غیردولتی اعم از تعاونی و خصوصی عهده‌دار اداره بنگاه‌های کوچک و بزرگ اقتصادی خواهند شد. بنابراین واحدهای تعاونی می‌توانند با هدایت و نظارت دولت در پروژه‌های اقتصادی کشور سرمایه‌گذاری کرده و با تجمیع سرمایه‌های کوچکی که در اختیار دارند، مدیریت فعالیت‌های اقتصادی را که قبلاً توسط دولت انجام می‌شد به عهده گیرند.

پیشنهادات

- ۱- اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونی‌ها برای بی‌کاران در جهت ایجاد اشتغال مولد،
- ۲- حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها از طریق روش‌های مناسب،
- ۳- رفع محدودیت از حضور تعاونی‌ها در تمامی عرصه‌های اقتصادی،
- ۴- تشکیل بانک توسعه تعاون به هدف ارتقاء سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور،
- ۵- حمایت دولت از دستیابی تعاونی‌ها به بازار نهایی و اطلاع‌رسانی جامع و عادلانه به این بخش،
- ۶- اعمال نقش حاکمیتی درست در قالب امور سیاست‌گذاری و نظارت بر اجرای قوانین موضوعه

- و پرهیز از مداخله در امور اجرایی،
- ۷- توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و سایر حمایت‌های لازم به‌منظور افزایش کارآمدی و توانمندسازی تعاونی‌ها،
- ۸- انعطاف و تنوع در شیوه‌های افزایش سرمایه و توزیع سهام در بخش تعاون،
- ۹- حمایت دولت از تعاونی‌ها متناسب با تعداد اعضا،
- ۱۰- تأسیس تعاونی‌های فراگیر ملی برای تحت پوشش قرار دادن سه دهک اول جامعه به‌منظور فقرزدایی.

آخرین کلام اینکه پس از گذشتن ۲۸ سال از انقلاب شکوهمند اسلامی شاهد سوددهی ۳ درصدی در بخش دولتی هستیم. در این زنجیره، حلقه‌ای مکمل لازم است که بی‌طرف و فارغ از وابستگی‌ها بوده و مجموعه الزامات را برای اجرایی شدن اصل ۴۴ تعریف کند تا دولت و مجلس موظف به پذیرش آنها شوند. از این رو باید به تدوین قوانینی برای اجرایی شدن اصل ۴۴ قانون اساسی پرداخت.

در برنامه‌های توسعه بخش تعاون موارد زیر را می‌توان لحاظ کرد: توانمندسازی جوانان فارغ‌التحصیل و سایر افراد جویای کار، ارتقاء بهره‌وری و توسعه و بهبود مدیریت تعاونی‌ها، ترویج فرهنگ تعاون و اصلاح مدیریت حقوقی و ارائه قوانین مورد نیاز برای توسعه بخش تعاون به عنوان محور اجرای برنامه چهارم.

پرتال جامع علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

بررسی راهکارهای توسعه تعاونی‌های حمل‌ونقل جاده‌ای

چکیده

این مقاله به بررسی وضع موجود تعاونی‌های حمل‌ونقل جاده‌ای کشور در مؤلفه‌های سرمایه، مالی، عضویت، اشتغال، مشارکت، آموزش، مدیریت، مالکیت، ناوگان خدمات رفاهی، حقوقی و سپس بررسی مشکلات و ارائه راهکارهای توسعه در این بخش می‌پردازد. برابر یافته‌ها، سرانه سرمایه بسیار کم و بین اعضا نامساوی است. پدیده خود مالکی ناوگان کاملاً مشهود است. توزیع سود میان اعضا نابرابر است. مدیریت علمی از کارآمدی لازم برخوردار نیست. عمر ناوگان بسیار بالا، خدمات رفاهی و بین راهی ناکافی است. تعدد قوانین و تعارض در آن کاملاً مشهود است. تنها اعضا "خود راننده" از تعاونی‌ها رضایت دارند. سرانه اشتغالزایی تعاونی ۹۲۱ فرصت شغلی است. به‌رغم اخذ ۴ درصد حق آموزش از تعاونی‌ها، آموزش در این نهاد وجود ندارد یا بسیار اندک است. ۵۱ درصد از جابه‌جایی بار و کالا و ۵۲ درصد مسافر کشور از طریق سیستم حمل‌ونقل تعاونی‌ها انجام می‌شود. پدیده خود مالکی تأثیر زیادی روی مدیریت‌ها داشته است. در مجموع به لحاظ ضعف‌ها، خواب کامیون بالا و سیستم حمل‌ونقل مسافر یا اتوبوس یا مینی‌بوس با زیر ظرفیت خود کار می‌کنند. در این پژوهش پس از بررسی‌ها در سطح کشور به لحاظ آمارهای رسمی و همچنین آمارها و اطلاعات نمونه‌ای در ۶ استان منتخب، مشکلات و ضعف‌ها شناسایی و سپس راهکارها ارائه شده‌اند و آنگاه راهکارها به ترتیب اولویت و اهمیت درجه‌بندی گردیده است.

واژگان کلیدی: تعاونی‌های حمل‌ونقل جاده‌ای، ناوگان حمل‌ونقل، حمل بار، حمل مسافر

مقدمه

تعاونی‌های حمل‌ونقل به دلیل خصوصیت واگذاری به مردم و ایجاد شرایط یکسان و مطلوب برای کلیه گروه‌های کاری در زمینه حمل‌ونقل، دارای اهمیت فراوانی هستند. وضعیت استراتژیک جغرافیای کشور که پل ارتباطی بین قاره اروپا و آسیاست و نیز ترانزیت کالا و مسافر در این مسیر بین‌المللی، زمینه‌ساز بسیار مساعدی برای توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای است. سالانه

معادل ۱۲۰۰ میلیارد دلار کالا و انرژی در این مسیر جابه‌جا می‌شود که سهم ترانزیت از این مسیر ۱۲۰ میلیارد دلار است. در صورت اختصاص ۵ درصد از این سهم به ایران، حدود ۶ میلیارد دلار ارز وارد چرخه اقتصادی کشور می‌شود (وزارت تعاون، ۱۳۷۸). از سوی دیگر قرارگیری ایران در میان کشورهای آسیای مرکزی و نیاز مبرم به کالا و ایجاد ارتباطات، نیاز به یک ترانزیت در زمینه

حمل و نقل است که انجام آن از طریق تعاونی‌ها میسر است. در این مورد حدود ۸ درصد تولید ناخالص ملی از طریق سیستم حمل و نقل تأمین می‌گردد. به نظر می‌رسد تعاونی‌های حمل و نقل به جهت تجمع سرمایه‌های مردمی، کمک به ایجاد اشتغال، ارزآوری از طریق ترانزیت، درآمدزایی، ارتباطات با کشورهای پیرامونی و آسیا و اروپا، ارتباطات داخلی (محلی، منطقه‌ای)، میزان کارایی و کاستن از هزینه‌های مالی می‌تواند در توسعه ملی به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و حتی فرهنگی کشور و مناطق بسیار مؤثر باشد. مسأله اساسی این پژوهش، شناخت وضع موجود تعاونی‌ها از نظر سرمایه، مالی، عضویت، اشتغال، مشارکت، آموزش، مدیریت، مالکیت ناوگان، خدمات رفاهی و حقوقی بررسی مشکلات و ضعف‌ها و ارائه راهکارهای مناسب جهت توسعه تعاونی‌های حمل و نقل جاده‌ای کشور است. بنابراین هدف این پژوهش در نیل به مسئله و سوالات منتج از آن و در راستای شناخت وضع موجود و ضعف‌ها و دستیابی به راهکارهای مناسب توسعه تعاونی‌های حمل و نقل جاده‌ای است.

مبانی نظری

شرکت تعاونی به آن دسته از تعاونی‌ها اطلاق می‌شود که فعالیت عادی اقتصادی آنها بر اساس یک روند مناسب و منطبق بر اساسنامه مورد عمل ادامه دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۲). اتحادیه‌های تعاونی با عضویت شرکت‌ها و تعاونی‌هایی که موضوع فعالیت آنها واحد است تشکیل می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۲) شرکت تعاونی حمل و نقل شرکتی است که بر اساس قانون بخش تعاونی و مقررات موضوعه آن با عضویت اشخاص حقیقی دارنده وسایل نقلیه عمومی به منظور جابه‌جایی بار یا مسافر در انواع زمینی، آبی و هوایی تشکیل می‌شود. این شرکت دارای تعدادی وسیله نقلیه تملیکی یا اجاره‌ای که به حمل بار و مسافر اشتغال دارد و دارای تشکیلات سازمانی مشخص است. اولین شرکت تعاونی در ایران در سال ۱۳۱۴ تشکیل شد. تعداد آنها تا سال ۱۳۲۰ به ۲ شرکت تعاونی محدود بود. تا پایان سال ۱۳۲۰ تعداد شرکت‌های تعاونی در کشور به ۱۹ عدد رسید. از زمان اجرای اصلاحات ارضی به بعد تعداد تعاونی‌ها و به خصوص تعاونی‌های روستایی افزایش یافت. تعداد شرکت‌های تعاونی از ۲۷۲۲ شرکت در سال ۱۳۴۲ به ۹۹۶۱ شرکت تعاونی در سال ۱۳۵۱ و ۵۹۵۴ شرکت در سال ۱۳۵۶

حمل و نقل است که انجام آن از طریق تعاونی‌ها میسر است. در این مورد حدود ۸ درصد تولید ناخالص ملی از طریق سیستم حمل و نقل تأمین می‌گردد. به نظر می‌رسد تعاونی‌های حمل و نقل به جهت تجمع سرمایه‌های مردمی، کمک به ایجاد اشتغال، ارزآوری از طریق ترانزیت، درآمدزایی، ارتباطات با کشورهای پیرامونی و آسیا و اروپا، ارتباطات داخلی (محلی، منطقه‌ای)، میزان کارایی و کاستن از هزینه‌های مالی می‌تواند در توسعه ملی به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و حتی فرهنگی کشور و مناطق بسیار مؤثر باشد. مسأله اساسی این پژوهش، شناخت وضع موجود تعاونی‌ها از نظر سرمایه، مالی، عضویت، اشتغال، مشارکت، آموزش، مدیریت، مالکیت ناوگان، خدمات رفاهی و حقوقی بررسی مشکلات و ضعف‌ها و ارائه راهکارهای مناسب جهت توسعه تعاونی‌های حمل و نقل جاده‌ای کشور است. بنابراین هدف این پژوهش در نیل به مسئله و سوالات منتج از آن و در راستای شناخت وضع موجود و ضعف‌ها و دستیابی به راهکارهای مناسب توسعه تعاونی‌های حمل و نقل جاده‌ای است.

روش تحقیق

نوع تحقیق، کاربردی - توسعه‌ای و روش بررسی آن "توصیفی - تحلیلی" است. روش گردآوری اطلاعات برای مبانی نظری و تجارب جهانی و ملی از طریق متون و منابع مکتوب و اینترنت انجام شده‌اند. بخشی از آمارها و اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه، مصاحبه و ایجاد کارگاه‌های مشورتی به دست آمده است. محدوده جغرافیایی پژوهش کل کشور و ۶ استان منتخب تهران، اصفهان، یزد، فارس، لرستان و بوشهر است. جامعه آماری مشتمل بر اعضای تعاونی‌ها با حجم نمونه ۱۸۰۰ نفر، صاحب‌نظران امور تعاونی‌های حمل و نقل با حجم نمونه ۶۰۰ نفر، بهره‌برداران با حجم نمونه ۶۰۰ نفر و مدیران با حجم نمونه ۱۲۰ نفر، در تعاونی‌های